

Bestuursautonomie en aandeelhoudersovereenkomst

Inleiding

Aandeelhouders wensen soms in een aandeelhoudersovereenkomst gedetailleerde afspraken neer te leggen over het besturen van een NV of BV. Men wil dat de vennootschap en haar bestuurders partij worden bij de aandeelhoudersovereenkomst, zodat elke aandeelhouder ten opzichte van de vennootschap en de bestuurders nakoming van de gemaakte afspraken kan afdwingen. Het recent in de wet opgenomen artikel 2:129 lid 4 BW en een recent gepubliceerde uitspraak van de Rechtbank Arnhem (6 september 2001, JOR 2002, 50) zijn aanleiding aandacht te besteden aan (het ontbreken van) de rechtsgeldigheid van dergelijke afspraken.

Het bestuur bestuurt

Behoudens beperkingen volgens de statuten is het bestuur belast met het besturen van de vennootschap (art. 2:129 lid 1 BW). Aan de algemene vergadering van aandeelhouders behoort, binnen de door de wet en statuten gestelde grenzen, alle bevoegdheid die niet aan het bestuur of aan anderen is toegekend (art. 2:107 lid 1 BW). Ook de algemene vergadering van aandeelhouders mag de bij wet en statuten gestelde grenzen van haar bevoegdheid niet overschrijden (Forumbank – HR 21 januari 1955, NJ 1959, 43). Het bestuur moet zich bij het besturen richten naar het belang van de vennootschap en de met haar verbonden onderneming, welk belang veelal niet gelijk is aan de – vaak niet eenduidige – belangen van de aandeelhouders.

Rechtbank Arnhem (6 september 2001, JOR 2002, 50)

Uit het gedeelte van het vonnis van de Rechtbank Arnhem dat is gepubliceerd in JOR, leid ik af dat in het geval dat aan de rechtbank is voorgelegd, het bestuur van de vennootschap heeft besloten tot vervreemding van de intellectuele-eigendomsrechten van de vennootschap. Volgens aandeelhouders van de vennootschap vloeit uit een aandeelhoudersovereenkomst voort dat het bestuur zonder unanimiteit van de aandeelhouders deze activa niet kan vervreemden. De rechtbank oordeelt dat dergelijke beperkingen alleen bij wet en statuten zijn toegestaan en constateert dat de wet dergelijke beperkingen niet bevat en dat niet is gesteld of is gebleken dat in de statuten van de vennootschap dergelijke beperkingen zijn opgenomen. De aandeelhouders kunnen volgens de rechtbank op grond van de aandeelhoudersovereenkomst niet opkomen tegen de vervreemding.

Artikel 2:129 lid 4 BW

De inmiddels niet meer van kracht zijnde departementale richtlijnen bepaalden in paragraaf 9 dat de statuten de bestuursbevoegdheid niet aan het bestuur mogen ontnemen. Tot de bestuursbevoegdheid werd onder meer gerekend: samenwerking met en deelneming in andere rechtspersonen, investeringen, benoeming en ontslag van werknemers en de vaststelling van hun arbeidsvoorwaarden. Volgens de richtlijnen mogen de statuten bepaalde bestuursbesluiten onderwerpen aan de goedkeuring van een vennootschapsorgaan. Toegestaan werd dat de statuten bepalen dat een vennootschapsorgaan de aard van de goed te keuren besluiten vaststelt.

In artikel 2:129 lid 4 BW is neergelegd hetgeen de richtlijnen bepaalden over de mogelijkheid tot het geven van instructies aan het bestuur. Volgens dit artikel kunnen de statuten bepalen dat het bestuur zich dient te gedragen naar de aanwijzingen van een orgaan van de vennootschap die de algemene lijnen van het te voeren beleid op nader in de statuten aangegeven terreinen betreffen. De richtlijnen beperkten dit tot de algemene lijnen van het te voeren financiële, sociale, economische en personeelsbeleid.

De wet staat in navolging van de departementale richtlijnen niet toe dat de bevoegdheid tot het geven van concrete instructies in de statuten wordt vermeld. Dit sluit niet uit dat er toch concrete instructies worden gegeven.

In een recent arrest (HR 21 december 2001, RvdW 2002, 6, SOBI/Hurks) oordeelt de Hoge Raad dat tenzij de statuten van de dochtermaatschappij daaromtrent enige andersluidende regeling bevatten, het bestuur van een moedermaatschappij niet de bevoegdheid heeft bindende instructies te geven aan het bestuur van een dochtermaatschappij. De Hoge Raad vervolgt te stellen dat dit niet wegneemt dat een moedermaatschappij indien zij houdster is van alle aandelen in een dochtermaatschappij, het feitelijk in haar macht heeft de naleving van door haar aan het bestuur gegeven richtlijnen en aanwijzingen met betrekking tot het te volgen beleid af te dwingen, in het uiterste geval door bestuurders die zich niet naar die richtlijnen en aanwijzingen willen voegen, te ontslaan en te vervangen door bestuurders die daartoe wel bereid zouden zijn. Het hof had mede op grond van deze feitelijke macht een verplichting aangenomen voor de moedermaatschappij om in te grijpen, die door de Hoge Raad wordt onderschreven. De moedermaatschappij was als enig aandeelhouder en financier gehouden zich de belangen van schuldeisers van de dochter aan te trekken.

Vennootschap & Onderneming

De algemene vergadering van aandeelhouders heeft derhalve niet de bevoegdheid tot het geven van bindende concrete instructies, maar kan door middel van haar bevoegdheid tot benoeming en ontslag van bestuurders bewerkstelligen dat het bestuur zich gedraagt zoals zij wil. De vaststelling dat een concrete instructie niet rechtsgeldig is, is voor een individuele aandeelhouder bij een aandeelhoudersovereenkomst van belang omdat dit hem belet jegens de bestuurders nakoming van de instructie af te dwingen.

Conclusie

Afspraken neergelegd in een aandeelhoudersovereenkomst betreffende het besturen zijn alleen indien voldoende statutaire basis bestaat bindend voor de bestuurders van de vennootschap en kunnen alleen in dat geval door een individuele aandeelhouder jegens het bestuur geldend worden gemaakt.

Bestuursbesluiten kunnen aan goedkeuring van de algemene vergadering van aandeelhouders worden onder-

worpen door in de statuten een zogenoemde kapstokbepaling op te nemen, waardoor de algemene vergadering van aandeelhouders categorieën van bestuursbesluiten door mededeling aan het bestuur aan haar goedkeuring kan onderwerpen.

Daarnaast kunnen de statuten algemene instructies mogelijk maken. Concrete instructies zijn niet bindend voor het bestuur en een individuele aandeelhouder kan daarvan jegens de bestuurders geen nakoming afdwingen, ook al zijn deze opgenomen in een aandeelhoudersovereenkomst waarbij de bestuurders en de vennootschap partij zijn.

Zowel voor de hiervoor vermelde goedkeuringslijst als ook voor het geven van algemene instructies dient de aandeelhoudersovereenkomst te voorzien in een daartoe strekkend besluit van de algemene vergadering van aandeelhouders.

Mr. C.J. Groffen